

st. kpr. Mateusz LEWANDOWSKI ¹

ZADANIA SŁUŻBY WIĘZIENNEJ NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA – KIERUNKI ZMIAN

Słowa kluczowe: *Służba Więzienna, zadania, ochrona i obrona narodowa, bezpieczeństwo wewnętrzne, profilaktyka społeczna*

STRESZCZENIE

Służba Więzienna jest jedną z instytucji bezpieczeństwa państwa, odpowiedzialna za zapewnienie warunków do prawidłowego jego funkcjonowania. Obecnie jest ona w trakcie istotnych przekształceń, pierwszej od 1989 roku. Oczywiście większość zadań tak samo jak w przeszłości jest realizowanych wewnątrz jednostek penitencjarnych, jednak pojawiają się również nowe, które wymagają podejmowania działań w środowisku otwartym i większej współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Obecnie funkcjonariusze Służby Więziennej przejmują zadania realizowane w przeszłości przez firmy zewnętrzne m.in. związane z zapewnieniem porządku i bezpieczeństwa w urzędach obsługujących Ministra Sprawiedliwości oraz Prokuraturę Krajową, zadania związane z obsługą systemu dozoru elektronicznego, a także coraz chętniej organizują oraz włączają się w kampanie społeczne, realizowane w ramach działalności profilaktycznej. Najogólniej szeroki zakres zadań realizowanych współcześnie przez Służbę Więzienną możemy podzielić na: zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, zadania o charakterze ochronnym i obronnym, zadania policyjne oraz o charakterze profilaktycznym. W niniejszym artykule podjęto próbę przedstawienia wszystkich zadań realizowanych przez Służbę Więzienną, ze szczególnym uwzględnieniem kierunków ich zmian.

---

¹ Zakład Karny w Płocku

Wprowadzenie

Służba Więzienna – to umundurowana i uzbrojona formacja apolityczna podlegała Ministrowi Sprawiedliwości, posiadająca własną strukturę organizacyjną², będąca elementem systemu bezpieczeństwa państwa³, która nie jest przeznaczona do bezpośredniej walki zbrojnej, lecz do wspomagania działań sił zbrojnych i zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz społecznego spokoju⁴. Wykonuje wiele zadań na rzecz bezpieczeństwa, które ewoluują, tak by sprostać pojawiającym się wyzwaniom⁵. Bezpieczeństwo bowiem – to stan, ale również proces o zmiennej dynamice i intensywności. Podlega prawom ruchu systemów społecznych. Nie odznacza się niezmiennością w dłuższych przedziałach czasu, ale wiąże się ze zmiennością warunków otoczenia, postępowaniem cywilizacyjnym i zakresem potrzeb poszczególnych podmiotów⁶. Zapewnienie bezpieczeństwa państwa stawia zatem wobec poszczególnych instytucji bezpieczeństwa państwa, w tym Służby Więziennej, wymóg dostosowywania się do aktualnych warunków i stojących przed

---

² Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, art. 1, Dz.U. 2010 nr 79 poz. 523.

³ System bezpieczeństwa państwa – to skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, ukierunkowany na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom państwa, a w szczególności politycznym, militarnym, gospodarczym, ekologicznym, kulturowym, informacyjnym i społecznym. System bezpieczeństwa państwa obejmuje siły, środki i zasoby przeznaczone przez państwo do realizacji zadań w tym obszarze, odpowiednio zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane. Składa się on z podsystemu kierowania i podsystemów wykonawczych, w tym podsystemów operacyjnych (obronny i ochronny) oraz podsystemów wsparcia (społeczne i gospodarcze). J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2008, s. 137.

⁴ M. Kalaman, A. Misiuk, *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w Służbie Więziennej*, Difin, Warszawa 2016, s. 13–14.

⁵ Wyzwania są to elementy zbioru prognozowanych zdarzeń, zjawisk, stanów i procesów, itp., które podmiot (organizacja) powinien (musi) uwzględnić w toku projektowania przyszłości. Wyzwania są upodmiotowione i uprzedmiotowione. Należy je widzieć jako zagrożenia, ale i jako szanse. Nie są ani dobre ani złe. Są „elektrycznie obojętne”. Język wyzwań jest językiem prognozowania. Wyzwaniem więc będzie wszystko to, co może się zdarzyć, a z czym podmiot (organizacja) musi się liczyć, wziąć pod rozwagę przy projektowaniu własnych postaw, działań. M. Kozub, *Strategiczne środowisko bezpieczeństwa* [w:] A. Brzozowski, M. Kozub, R. Niedźwiecki, *Wprowadzenie do strategii bezpieczeństwa*, SWSPiZ, Warszawa 2010, s. 105.

⁶ Tamże, s. 93.

nimi wyzwani. Powinno to być dokonywane w ramach rzetelnych, obiektywnych i neutralnych badań, wykonywanych z użyciem przejrzystej metodologii.

Studiując literaturę przedmiotu, można dojść do wniosku, iż brakuje pracy kompleksowo opisującej zadania realizowane przez Służbę Więzienną. Ponadto system prawny każdego podmiotu, w tym również naszego państwa, nie jest dany raz na zawsze, lecz ulega ewolucji, a owe zmiany pociągają za sobą modyfikację zadań poszczególnych instytucji zapewniających bezpieczeństwo państwa. Służba Więzienna jest w szczególnym momencie swojego istnienia, w bieżącym roku bowiem obchodzi 100-lecie istnienia. Przechodzi kompleksową modernizację, której celem jest polepszenie warunków do realizacji ustawowych zadań przez zakup sprzętu, remonty, modernizację systemów informatycznych i łączności oraz zwiększenie uposażeń funkcjonariuszy i pracowników⁷. Zakłada się, że obecnie powierzone zadania, mimo ich znacznej ilości, są realizowane należycie, jednakże nakładanie coraz to nowych obowiązków w warunkach braków kadrowych może prowadzić do nieprawidłowości.

Niniejszy artykuł przedstawia zakres podmiotowy, przedmiotowy i procesualny⁸ tej formacji związanej z bezpieczeństwem państwa, do którego rozwiązania posłużono się podejściem teoretycznym. Cel badań osiągnięto przez zastosowanie jakościowej strategii badawczej, w której ramach zostały wykorzystane metody analizy dokumentów oraz analizy krytycznej literatury przedmiotu. Posłużyły one do interpretacji oraz zaprezentowania interesujących ze względu na realizowany problem badawczy kwestii dotyczących zadań wykonywanych przez Służbę Więzienną, wynikających z aktów prawa powszechnie oraz wewnętrznie obowiązujących.

Podstawowe zadania Służby Więziennej

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks Karny Wykonawczy*, będąca obok Ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 roku *o Służbie Więziennej*, podstawowym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie Służby Więziennej wskazuje, iż do jej podstawowych zadań należy wykonywanie tymczasowego aresztowania⁹ oraz kar i środków skutkujących pozbawieniem wolności¹⁰. Niniejszy zapis został doprecyzowany

---

⁷ www.defence24.pl/rzad-przyjal-program-modernizacji-sluzby-wieziennej [dostęp: 9.09.2018].

⁸ J. Gryz, *Zarys podstaw teorii bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 2010, s. 29.

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks Karny Wykonawczy*, art. 208 § 2, Dz.U. 1997, nr 90, poz. 557.

¹⁰ Tamże, art. 78 § 1.

we wspomnianej Ustawie o Służbie Więziennej, z której wynika że ponadto do podstawowych zadań tej formacji należy¹¹:

1. prowadzenie oddziaływań penitencjarnych i resocjalizacyjnych wobec osób skazanych na karę pozbawienia wolności, przede wszystkim przez organizowanie pracy sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, nauczania, zajęć kulturalno-oświatowych, zajęć z zakresu kultury fizycznej i sportu oraz specjalistycznych oddziaływań terapeutycznych;
2. wykonywanie tymczasowego aresztowania w sposób zabezpieczający prawidłowy tok postępowania karnego o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
3. zapewnienie osobom skazanym na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanym, a także osobom, wobec których są wykonywane kary pozbawienia wolności i środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności, przestrzegania ich praw, a zwłaszcza humanitarnych warunków bytowych, poszanowania godności, opieki zdrowotnej i religijnej;
4. humanitarne traktowanie osób pozbawionych wolności;
5. ochrona społeczeństwa przed sprawcami przestępstw lub przestępstw skarbowych osadzonymi w zakładach karnych i aresztach śledczych;
6. zapewnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa;
7. wykonywanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tymczasowego aresztowania oraz kar pozbawienia wolności i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności jeżeli mają być wykonywane w zakładach karnych i aresztach śledczych i jeżeli wynikają z realizacji orzeczenia wydanego przez właściwy organ;
8. współdziałanie z odpowiednimi formacjami innych państw oraz z organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych;
9. realizacja czynności wykonywanych przez podmioty, o których mowa w art. 43g § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny wykonawczy, w przypadku powierzenia tych czynności przez Ministra Sprawiedliwości;
10. zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w urzędzie obsługującym Ministra Sprawiedliwości oraz w Prokuraturze Krajowej.

Punkt dziewiąty odnosi się do zupełnie nowego zadania realizowanego przez Służbę Więzienną od 1 października 2018 roku, który dotyczy zapewnienia właściwego funkcjonowania Systemu Dozoru Elektronicznego. W ramach tego zadania służba prowadzi Centralę Monitorowania oraz wykonuje całodobowe patrole interwencyjne, zapewnia środki transportu, łączności i transfer danych. Przejęcie

¹¹ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, art. 2 ust. 2, Dz.U. 2010, nr 79, poz. 523.

zadań realizowanych dotychczas przez podmiot zewnętrzny to niewątpliwie korzystne rozwiązanie, ponieważ prywatna firma może odstąpić od umowy lub upaść, a w przypadku państwowej służby takiego zagrożenia nie ma. Systemem Dozoru Elektronicznego objętych jest obecnie ponad pięć tysięcy skazanych, a możliwości techniczne pozwalają służbie na objęcie nim do siedmiu tysięcy osób¹². W ramach Systemu Dozoru Elektronicznego funkcjonują korpus mundurowy oraz cywilny, liczące po 125 osób. Są one podzielone na 23 zespoły terenowe, rozlokowane równomiernie na terenie całego kraju. W skład każdego zespołu terenowego wchodzi pięciu funkcjonariuszy oraz cztery osoby cywilne, którzy są podzieleni na dwuosobowe zespoły składające się z funkcjonariusza oraz osoby cywilnej, nadzorowane przez koordynatora¹³. Do ich zadań należą: zakładanie i zdejmowanie nadajników, instalowanie rejestratorów stacjonarnych w domu skazanego, kontrolowanie właściwego działania urządzeń i usuwanie ewentualnych usterek.

Dziesiąty punkt również dotyczy nowego zadania, które zostało wprowadzone na mocy Ustawy z dnia 15 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o Służbie Więziennej, a doprecyzowane Zarządzeniem organizacyjnym z dnia 16 stycznia 2017 roku. Na mocy niniejszych przepisów powołano Dział Ochrony Obiektów, który podlega dyrektorowi Aresztu Śledczego w Warszawie Służewcu, w którym służba w głównej mierze ma charakter wartowniczy i jest pełniona przez niespełna 140 funkcjonariuszy. Ochroniają oni obiekty Ministerstwa Sprawiedliwości znajdujące się przy Alejach Ujazdowskich, Alei Róż, ul. Czerniakowskiej i ul. Chopina, gmach Prokuratury Krajowej przy ul. Rakowieckiej, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych RP, budynek przy ul. Zwycięzców, mieszczący Biuro Systemu Dozoru Elektronicznego oraz gmach Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Funkcjonariusze Działu Ochrony Obiektów pełnią również służbę na stanowisku dowodzenia dyrektora okręgowego w Warszawie oraz stanowisku dowodzenia Dyrektora Generalnego¹⁴.

Ustawa o Służbie Więziennej oraz Kodeks Karny Wykonawczy są aktami prawnymi najbardziej znaczącymi, jednak funkcjonowanie Służby Więziennej jest regulowane również przez szereg innych aktów prawnych, które nakładają na nią dodatkowe bardziej szczegółowe zadania. Owe zadania możemy podzielić na: zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, zadania o charakterze ochronnym

---

¹² G. Linder, *System Dozoru Elektronicznego*, „Forum Służby Więziennej” 2018, nr 245, s. 8.

¹³ Tamże.

¹⁴ A. Pilarska-Jakubczak, *Ta praca to wyróżnienie*, „Forum Penitencjarne” 2018, nr 236, s. 17.

i obronnym, zadania policyjne¹⁵, a także coraz częściej podejmowane działania o charakterze profilaktycznym.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa

Służba Więzienna – to przede wszystkim instytucja bezpieczeństwa wewnętrznego, a zatem część realizowanych przez nią zadań, o charakterze najbardziej podstawowym, mieści się właśnie w tym obszarze¹⁶. Oczywistym zadaniem realizowanym w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego jest wykonywanie na terytorium kraju tymczasowego aresztowania oraz kar pozbawienia wolności i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności. Wykonywanie tymczasowego aresztowania jest realizowane przez areszty śledcze oraz oddziały śledcze zakładów karnych rozlokowane na terytorium całego kraju, które realizując to zadanie zapewniają prawidłowy tok postępowania karnego. Tymczasowo aresztowani, a przede wszystkim osoby już skazane, mogą stanowić zagrożenie dla społeczeństwa i dlatego są od niego izolowane. W gestii Służby Więziennej jest realizowanie tego zadania w taki sposób, by zapewnić bezpieczeństwo ogółowi społeczeństwa, wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom realizującym swoje zadania wśród osób pozbawionych wolności, ale również bezpieczeństwa osobistego każdemu osadzonemu przebywającemu w warunkach izolacji penitencjarnej.

Zadania o charakterze ochronnym

Najlichnieszym działem w Służbie Więziennej jest Dział Ochrony, który wspierany przez inne działy realizuje działania które zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 roku w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, mające na celu ochronę społeczeństwa przed przestępczością. Owe zadania zgodnie z nomenklaturą więzienną dzieli się na czynności profilaktyczne, przedsięwzięcia ochronne i działania ochronne¹⁷. Czynności profilaktyczne mają na celu rozpoznanie środowiska osadzo-

---

¹⁵ M. Kalaman, *Prawno-organizacyjne uwarunkowania działalności Służby Więziennej*, [w:] A. Misiuk, M. Kalaman, *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w Służbie Więziennej*, Difin, Warszawa, 2016, s. 24–32.

¹⁶ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, art. 2 ust. 2.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej.

nych oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo. Realizowane są przez¹⁸: obserwowanie zachowań i relacji w środowisku osadzonych; rozpoznawanie struktur podkultury przestępczej; rozpoznawanie atmosfery i nastrojów wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w bezpieczeństwo jednostki.

Przedsięwzięcia ochronne polegają, w szczególności na¹⁹: wyznaczeniu stanowisk oraz ustaleniu liczby funkcjonariuszy i pracowników wykonujących zadania ochronne; organizacji ruchu w jednostce organizacyjnej; otwieraniu i zamykaniu wejść oraz przejść; określonym postępowaniu z kluczami; określaniu sposobu użytkowania przedmiotów niedozwolonych; przeprowadzaniu apelii, kontroli, inspekcji i przeglądów; określeniu zasad wstępu funkcjonariuszy i pracowników do jednostki organizacyjnej; stosowaniu zabezpieczeń techniczno-ochronnych, psów oraz uzbrojenia.

Działania ochronne to czynności zmierzające do zapobiegania zagrożeniom bezpieczeństwa jednostki organizacyjnej, w szczególności przez²⁰: użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego; ogłoszenie alarmu; zorganizowanie pościgu; wykorzystanie grup interwencyjnych; wzmocnienie sposobu ochrony.

Owe zadania mogą być realizowane dzięki wprowadzeniu właściwego systemu ochrony i jego form organizacyjnych, służących zapewnieniu ochrony społeczeństwa przed przestępczością. System ochrony różnicuje się zatem w zależności od typu jednostki penitencjarnej, a owo zróżnicowanie uzyskuje się przez zakres stosowanych przedsięwzięć oraz rodzaje, ilość i zakres zabezpieczeń techniczno-ochronnych, a także środków sygnalizacji i łączności oraz rodzaje i liczby stanowisk²¹.

Mimo licznych zadań o charakterze ochronnym realizowanych przez Służbę Więzienną w opracowanej w 2014 roku w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego „Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej” Służbie Więziennej poświęcono bardzo mało uwagi. Ograniczono się wyłącznie do dwóch mało wnoszących zapisów. W rozdziale 3 pod tytułem „Strategia działań strategicznych. Strategia operacyjne”, podrozdziale 3.2. „Działania ochronne” w punkcie 81 znalazło się odniesienie do wymiaru sprawiedliwości zobowiązujące m.in. resort ten do skutecznego wykonywania orzeczeń. Zadanie to z grubsza można również przypisać więziennictwu. W rozdziale 4 zatytułowanym „Koncepcja przygotowań strategicznych. Koncepcja preparacyjna”, podrozdziale „Podsystemy ochronne” w punkcie 125 poświęconym wymiarowi sprawiedliwości, znajduje się stwierdzenie, że w systemie penitencjarnym niezbędne jest maksymalne wykorzystanie możliwości, jakie

---

¹⁸ Tamże, § 33.

¹⁹ Tamże, § 22.

²⁰ Tamże, § 34.

²¹ Tamże, § 3.

dają środki probacyjne, w tym zwiększenie możliwości stosowania systemu dozoru elektronicznego.

Zadania o charakterze obronnym

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej nakłada obowiązek umacniania obronności naszego kraju, przygotowania ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonywania innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony na wszystkie organy władzy i administracji rządowej oraz inne organy i instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, organizacje społeczne, a także na każdego obywatela w zakresie określonym w ustawie²². Jest to podyktowane tym, że współcześnie identyfikowane zagrożenia bezpieczeństwa państwa, ich złożoność i różnorodność tworzą potrzebę uczestnictwa w przygotowaniach obronnych wszystkich komponentów tworzących system bezpieczeństwa państwa, w tym również Służby Więziennej.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 roku w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony obiekty penitencjarne nadzorowane i chronione przez Służbę Więzienną zaliczane są do grupy szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa. Wśród wielu innych wymienia się: „obiekty znajdujące się we właściwości Ministra Sprawiedliwości, Służby Więziennej oraz jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Sprawiedliwości”, jednocześnie zaliczając je do kategorii II obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa²³.

Problematykę obronną dotyczącą Służby Więziennej uregulowano w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 roku w sprawie obrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej²⁴. W celu zapewnienia obrony jednostek organizacyjnych, w stanach nadzwyczajnych tworzy się odpowiednie systemy obrony, które stanowią skoordynowane wewnętrznie zbiory elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, wzajemnie powiązanych i działających

---

²² Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2.

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony, § 2.14., § 3.2.

²⁴ Dz.U. 2003, nr 194, poz. 1902.

na ich rzecz. Systemy obrony różnicuje się w zależności od rodzajów zagrożeń, uwzględniając stosowane w danej jednostce organizacyjnej systemy ochrony²⁵. Zadania Służby Więziennej w zakresie prowadzenia szczególnej ochrony wobec podległych obiektów obejmuje w szczególności bezpośrednią ochronę fizyczną obiektów i ich zabezpieczenie techniczne a także inne działania mające na celu ich ochronę, które wynikają ze specyfiki i charakteru zagrożeń dla jego funkcjonowania²⁶. W systemie obrony jednostki organizacyjnej Służby Więziennej uwzględnia się zadania dotyczące: obrony cywilnej; kierowania obroną; gotowości obronnej państwa; militaryzacji; zabezpieczenia potrzeb mobilizacyjnych; powszechnej samoobrony; warunków i sposobu przygotowania oraz wykorzystania systemów łączności; planowania operacyjnego na okres zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny; ochrony obiektów jednostek organizacyjnych uznanych za obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa i obronności państwa, na podstawie przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 roku w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony.

Dokumentem niższego rzędu, który doprecyzowuje powyższe kwestie jest Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 31 sierpnia 2004 roku w sprawie organizacji wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony. Zgodnie z tym dokumentem Dyrektor Generalny Służby Więziennej sprawuje nadzór nad organizacją i realizowaniem zadań obronnych przez jednostki organizacyjne Służby Więziennej. W Centralnym Zarządzie Służby Więziennej zadania Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w ramach powszechnego obowiązku obrony realizuje komórka właściwa w sprawach ochrony²⁷. Do zadań obronnych wykonywanych w jednostkach organizacyjnych zarządzenie zaliczyło m.in.²⁸ planowanie i finansowanie zadań obronnych; podwyższanie gotowości obronnej oraz tworzenie dla tych potrzeb systemu stałych dyżurów; uczestniczenie w przygotowaniu systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym; przygotowanie określonych jednostek organizacyjnych Służby Więziennej do militaryzacji; przygotowanie i prowadzenie

---

²⁵ M. Kalaman, *Służba Więzienna w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, [w:] A. Misiuk, M. Kalaman (red.), *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w służbie więziennej*, Difin, Warszawa 2016, s. 28.

²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony, § 5 ust. 1, 2, 3.

²⁷ Zarządzenie z 31 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony, § 8 ust. 1 i 2.

²⁸ Tamże, § 4.

szczególnej ochrony obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa; zapewnienie obsady kadrowej jednostek w czasie wojny; rozwijanie i doskonalenie współpracy cywilno-wojskowej oraz realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza; szkolenie obronne; prowadzenie kontroli wykonywania zadań obronnych²⁹. Wykonywanie zadań obronnych zarządzenie powierzyło kierownikom jednostek organizacyjnych, którzy kierują całokształtem wykonywania zadań obronnych w jednostce oraz odpowiadają za jej przygotowanie do działania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

Szczególny sposób działania przyjmuje się w przypadku militaryzacji. Procedura wyznaczania jednostki organizacyjnej Służby Więziennej przewidzianej do militaryzacji rozpoczyna się złożeniem wniosku według wzoru określonego w rozporządzeniu w sprawie militaryzacji przez Ministra Sprawiedliwości. Przedmiotowy wniosek kierowany jest do Rady Ministrów za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej, który wniosek opiniuje. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia przez Radę Ministrów jednostka jest ujmowana w wykazie jednostek organizacyjnych podlegających militaryzacji. Na podstawie wyżej wymienionego wykazu sporządza się zbiorcze zestawienie zadań. Z przedmiotowego zestawienia wykonuje się wyciąg w części dotyczącej resortu sprawiedliwości i kieruje do ministra sprawiedliwości. Na podstawie tego wyciągu są sporządzane zestawienia zadań w zakresie militaryzacji i kierowane do dyrektora generalnego Służby Więziennej. W konsekwencji, po przejściu drogi służbowej, wyciąg z zestawienia zadań trafia do jednostki, o której militaryzację wnioskowano³⁰.

Ważnym zadaniem, które spoczywa na jednostce organizacyjnej przewidzianej do militaryzacji, jest weryfikacja danych zawartych w wyciągu do zbiorczego zestawienia zadań. Każda zmiana winna być sygnalizowana do jednostki nadrzędnej celem sprostowania przez uprawniony organ w formie aneksu. Właściwe przygotowanie jednostek organizacyjnych Służby Więziennej do militaryzacji zależy między innymi od podziału zadań między poszczególne działy organizacyjne³¹:

- a. kadry – reklamowanie, nadawanie przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych oraz prowadzenie dokumentacji dotyczącej obsady etatowej i imiennej obsady etatowej;

---

²⁹ Tamże, § 3.

³⁰ I. Marek, *Militaryzacja Służby Więziennej*, [w:] Piątek Z., Olearczyk S., *Służba Więzienna w systemie obronnym państwa*, Stowarzyszenie Ruch Wspólnot Obronnych, Warszawa 2011, s. 106.

³¹ Tamże, s. 108.

- b. kwatermistrzostwo – zabezpieczenie logistyczne (zakwaterowanie, żywienie, umundurowanie, środki higieny osobistej, środki transportu oraz inne urządzenia i maszyny, sprzęt kwaterunkowy, artykuły biurowe), świadczenia rzeczowe i osobiste;
- c. ochrona – koordynowanie działań, naliczanie i zapotrzebowanie sprzętu uzbrojenia i środków bojowych;
- d. służba zdrowia – naliczanie i zabezpieczenie środków medycznych;
- e. finanse – analizowanie i przesuwanie otrzymanych środków finansowych na realizację zadań obronnych (militaryzację).

Zadania o charakterze policyjnym

Służba Więzienna, prócz zadań wcześniej wskazanych wykonuje również zadania o charakterze policyjnym, podejmowane w celu zapewnienia społeczeństwu bezpieczeństwa w rozmaitych dziedzinach życia. W tym zakresie funkcjonariusze, wykonując czynności służbowe, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2010 roku w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy SW podczas wykonywania czynności służbowych³² mają prawo do stosowania wobec osób pozbawionych wolności i innych osób środków przymusu bezpośredniego i broni na podstawie art. 19 Ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 roku o Służbie Więziennej oraz Ustawy z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej³³. Ze wskazanych przepisów prawa wynika iż do zadań funkcjonariuszy Służby Więziennej należy³⁴: egzekwowanie wymaganego prawem zachowania; odpiernanie bezpośrednich, bezprawnych zamachów na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby; przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby; przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego; przeciwdziałanie bezpośrednim zamachom na ochraniające przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia; ochrona porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego; przeciwdziałanie niszczeniu mienia; zapewnianie bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia; zatrzymywanie osób, udaremnienia ich ucieczki lub pościg za tą osobą; pokonywanie biernego oporu; pokonywanie czynnego oporu; przeciwdziałanie czynnościom zmierzającym do autoagresji.

³² Dz.U. 2010, nr 147, poz. 984.

³³ Dz.U. 2013, poz. 628.

³⁴ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, art. 11.

Zadania o charakterze profilaktycznym

Mimo że przepisy prawa nie nakładają na Służbę Więzienną takiego obowiązku, to wykonuje ona również zadania o charakterze profilaktycznym, coraz bardziej otwierając się na społeczeństwo. Po pierwsze organizuje kampanie społeczne, które pozwalają na lepsze poznanie jej działalności przez akcje, takie jak np. „(Nie)poznane w więzieniach”, tj. otwarcie w dniach 7–8 lutego 2018 roku więzień okręgu warszawskiego dla wszystkich zainteresowanych, zapoznanie z nieznanymi i niedostępnianymi dotąd miejscami³⁵. Po drugie coraz chętniej oferuje swoją pomoc i doświadczenie w środowisku otwartym, proponując społeczeństwu wiele programów edukacyjno-profilaktycznych, takich jak³⁶: „Więzienny przykład...”; „Raz, dwa, trzy... zginiesz Ty!”; „Bezpieczni w służbie i w pracy”; „Dom bezpieczny, czyli strategia na poznanie przeciwnika”; „Nie kręć za kółkiem”; „A co jest Twoim więzieniem”; „Wolność się opłaca – żyj bez dopalacza”; „Dwa światy – Jedna z dróg – Twój wybór”; „Spowiedź drogowego zabójcy”; „Poznaj i zrozum ryzyko”; „Więzienie – stracony czas”; „Świadomy Kierowca”; „Świadek – Nie lekceważ potęgę ciemnej strony mocy”.

Współpraca z innymi podmiotami w zakresie realizacji zadań

Organem doradczym Ministra Sprawiedliwości w zakresie zadań, realizowanych przez Służbę Więzienną, jest Rada Polityki Penitencjarnej powoływana przez Ministra Sprawiedliwości na czteroletnią kadencję, w skład której wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, Służby Więziennej, nauki oraz organizacji pozarządowych. Do zadań Rady Polityki Penitencjarnej należą w szczególności³⁷: inicjowanie nowych kierunków oddziaływań penitencjarnych; dokonywanie oceny bieżącej polityki penitencjarnej; inicjowanie, przeprowadzanie i wspieranie badań naukowych dotyczących zadań Służby Więziennej; inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć służących poprawie bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz osób skazanych na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanych, a także osób, wobec których są wykonywane kary pozbawienia wolności i środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności; przedstawienie

---

³⁵ www.rp.pl/arttykul/1174018-Spedz-dzien-w-wiezieniu---swieto-sluzby-wieziennej.html [dostęp: 9.09.2018].

³⁶ www.sw.gov.pl/dzial/kampanie-spoleczne [dostęp: 30.08.2018].

³⁷ www.bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/struktura-organizacyjna/rada-polityki-penitencjarnej/ [dostęp: 14.01.2019].

opinii w sprawach przekazanych przez Ministra Sprawiedliwości związanych z jego kompetencjami określonymi w niniejszej ustawie.

Służba Więzienna współdziała z szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji swoich zadań ustawowych oraz organami państwowymi i samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami, instytucjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, szkołami wyższymi i placówkami naukowymi oraz osobami godnymi zaufania, których celem jest współpraca w wykonywaniu kary pozbawienia wolności. Organy administracji państwowej, samorządu terytorialnego oraz państwowe jednostki organizacyjne są obowiązane współdziałać z jednostkami organizacyjnymi Służby Więziennej w zakresie i na zasadach określonych w ustawie³⁸.

W sposób szczególny Służba Więzienna współpracuje z Policją oraz Państwową Strażą Pożarną w oparciu o: porozumienie o współpracy zawarte w Warszawie w dniu 6.01.2009 roku między Dyrektorem Generalnym Służby Więziennej a Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej oraz porozumienie zawarte w Warszawie w dniu 19.06.2009 roku między Dyrektorem Generalnym Służby Więziennej a Komendantem Głównym Policji.

Podsumowanie

Służba Więzienna jest instytucją bezpieczeństwa państwa wyspecjalizowaną w wykonywaniu tymczasowego aresztowania oraz kar i środków skutkujących pozbawieniem wolności. Posiada stuletnie doświadczenie w zakresie resocjalizacji penitencjarnej i właśnie te zadania należą do jej podstawowych. Jednak wielość pojawiających się nowych wyzwań oraz eskalujących starych wymusza na formacji konieczność permanentnego rozwoju i dostosowywania się. Współcześnie Służba Więzienna realizuje wiele zadań na rzecz bezpieczeństwa w tym: bezpieczeństwa wewnętrznego, o charakterze ochronnym i obronnym, o charakterze policyjnym i o charakterze profilaktycznym. Coraz więcej wyzwań realizuje również w środowisku otwartym poprzez prowadzenie działań z zakresu profilaktyki społecznej jak również przejmowanie zadań realizowanych do niedawna przez inne podmioty, takich jak zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w urzędach obsługujących Ministra Sprawiedliwości oraz Prokuraturę Krajową, a także obsługa Systemu Dozoru Elektronicznego. Służba Więzienna prawidłowo realizuje powierzone zadania mimo to że jest ich coraz więcej i są coraz bardziej różnorodne. Jednakże w obliczu

---

³⁸ J. Majewski, *Służba Więzienna*, [w:] M. Paździor, B. Szmulik (red.), *Instytucje bezpieczeństwa narodowego*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2012, s. 226–227.

dużych braków kadrowych, które doprowadziły do ponad 2 mln 80 tys. nadgodzin³⁹ nakładanie obowiązku realizacji kolejnych zadań przez tę formację wydaje się bardzo ryzykowne. Dogodnością, ale nie rozwiązaniem wszystkich problemów, jest współpraca z coraz większą liczbą podmiotów zewnętrznych włączających się w resocjalizację osób pozbawionych wolności.

Bibliografia

- Gryz J., *Zarys podstaw teorii bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 2010.
- Kaczmarek J., Lepkowski W., Zrodowski B. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2008.
- Linder G., *System Dozoru Elektronicznego*, „Forum Służby Więziennej” 2018, nr 245.
- Misiuk A., Kalamán M., *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w Służbie Więziennej*, Difin, Warszawa 2016.
- Kozub M., *Strategiczne środowisko bezpieczeństwa*, [w:] Brzozowski A., Kozub M., Niedźwiecki R., *Wprowadzenie do strategii bezpieczeństwa*, SWSPiZ, Warszawa 2010.
- Majewski J., *Służba Więzienna*, [w:] Paździor M., Szmulik B. (red.), *Instytucje bezpieczeństwa narodowego*, Wyd. C.H.Beck, Warszawa 2012.
- Marek I., *Militaryzacja Służby Więziennej*, [w:] Piątek Z., Olearczyk S., *Służba Więzienna w systemie obronnym państwa*, Stowarzyszenie Ruch Wspólnot Obronnych, Warszawa 2011.
- Pilarska-Jakubczak A., *Ta praca to wyróżnienie*, „Forum Penitencjarne” 2018, nr 236.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, Dz.U. 2003, nr 194, poz. 1902.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony, Dz.U. 2003, nr 116, poz. 1090.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny Wykonawczy, Dz.U. 1997, nr 90, poz. 557.
- Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, Dz.U. 2010, nr 79, poz. 523.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 1967, nr 44, poz. 220.
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, Dz.U. 2013, poz. 628.

---

³⁹ www.serwisy.gazetaprawna.pl/praca-i-kariera/artykuly/1235661,stryk-wloski-w-slu-zbie-wieziennej.html [dostęp: 3.01.2019].

Strony internetowe

www.bip.ms.gov.pl/ministerstwo/struktura-organizacyjna/rada-polityki-penitencjarnej/ [dostęp: 14.01.2019].

www.defence24.pl/rzad-przyjal-program-modernizacji-sluzby-wiezionej [dostęp: 9.09.2018].

www.rp.pl/artykul/1174018-Spedz-dzien-w-wiezieniu---swieto-sluzby-wiezionej.html [dostęp: 9.09.2018].

www.serwisy.gazetaprawna.pl/praca-i-kariera/artykuly/1235661,strajk-wloski-w-sluzbie-wiezionej.html [dostęp: 3.01.2019].

www.sw.gov.pl/dzial/kampanie-spoleczne [dostęp: 30.08.2018].

TASKS OF THE PRISON SERVICE FOR STATE SECURITY - DIRECTIONS OF CHANGE

Keywords: *Prison service, quests, protection and national defense, internal security, social prevention*

SUMMARY

Prison Service is one of the state security institutions responsible for ensuring conditions for its proper functioning. Currently, it is undergoing significant transformations, implemented as part of the first modernization since 1989, which imposes on the service the obligation to carry out new tasks. Of course, most tasks are carried out inside penitentiary units in the same way as in the past, but new ones also appear that require the service to take action in an open environment and greater cooperation with external entities. At present, officers of the Prison Service take over tasks implemented in the past by external companies, including related to ensuring order and security in offices servicing the Minister of Justice and the National Public Prosecutor's Office, tasks related to the operation of the electronic supervision system, and also more and more willingly organize and join in social campaigns implemented as part of preventive activities. Generally speaking, a wide range of tasks carried out today by the Prison Service can be divided into: internal security tasks, protective and defense tasks, police tasks and preventive tasks. The pages of this article attempt to present all tasks carried out by the Prison Service, with particular emphasis on the directions of their changes.